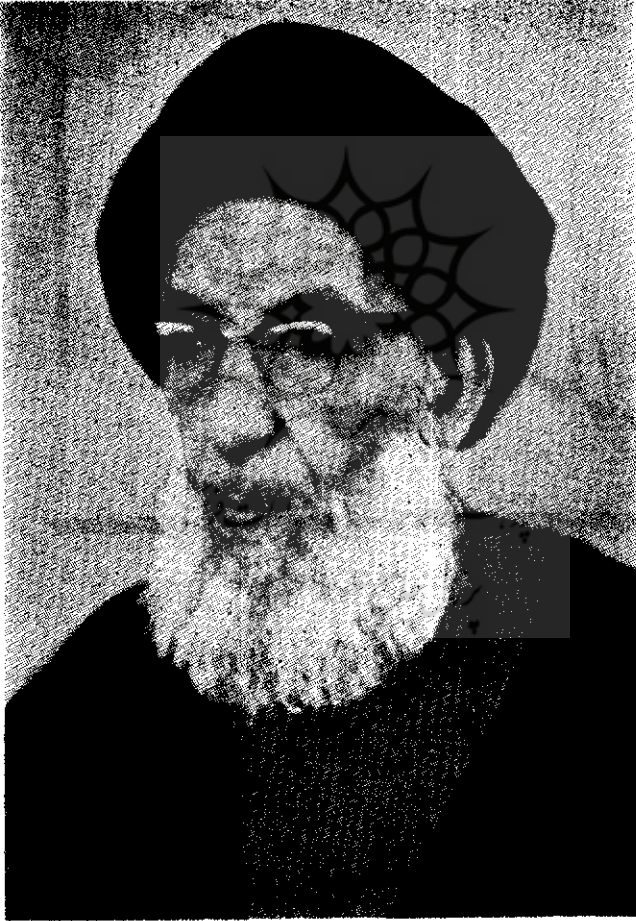

زندگی پر افتخار آیة اللہ حکیم

* چهره های درخشان تاریخ

سازندگان تاریخ بشریت آنها هستند که حیات و مرگ آنها ترسیمی از يك جنبش و تحرك همه جانبه است

حیات آنها هیجان انگیز و مرگ آنها تکان دهنده ، آثار آنها جاویدان ، و تاریخ زندگیشان فراموش نشدنی است .

آنها که با چشم پوشیدن از جهان خلاء هولناکی از خود بجای می گذارند ، خلایق که غیر از خودشان کسی نمی تواند آنرا پر کند آنچنان که در احادیث اسلامی آمده است (ثلثة لایسدهاشیء) .

آیة الله العظمی آقای حکیم یکی از این چهره های درخشان تاریخ ملت و مذهب ما بود ، تاریخ او فراموش نشدنی ، حیات او هیجان انگیز ، و مرگ او تکان دهنده بود .

او بزرگ مردی بود که عمر پر برکت خود را وقف خدمت به اسلام و مسلمین ، وقف علم و دانش ، وقف دانش طلبان و تشنگان حقیقت ، و بالاخره وقف محرومان و ستمدیدگان اجتماع کرد .

و صد ها اثر جاویدان علمی و اجتماعی از خود بیادگار گذاشت . او در کورانهای حوادث همچون کوه استقامت نمود و هرگز در برابر حوادث تسلیم نشد و ضعف و ناتوانی نشان نداد .

او در فعالیتهای مثبت اجتماعی شجاع ، و شهامت او در فتوا و صراحت در بیان آراء و نظرات علمی حقاً کم نظیر بود .

تواضع و فروتنی او بحدی بود که با آنهمه نفوذ و شخصیتی که داشت هرکس در مجلس او می نشست احساس میکرد با برادر و دوست تردیک خود نشسته ، و کمترین تکلفی در برخورد و ملاقات او احساس نمی کرد ، و این نشانه روح با عظمت و وسیع آن عالم ربانی بود .

شیعیان جهان - بخصوص شیعیان عراق - او را يك سدنیرومند در برابر حوادث می دیدند و موجودیت خود را در حوادث گوناگون در پناه شخصیت او حفظ کردند .

او در يك خاندان اصیل تولد یافت شجره نامه های موجود در خاندان حکیم تأیید میکند که : در حدود چهار قرن پیش یعنی در عصر شاه عباس صفوی طبیب حاذقی بنام میر سید علی طبیب بود که اثر معروفش بنام

« مجربات طبیه » و علاقه مخصوص شاه عباس به او معرف مقام علمی او بود .
 او در سفری که به آستان مقدس علوی مشرف شده بود باصرار
 مردم نجف اشرف که از داشتن يك طبیب ماهر محروم بودند رحل اقامت
 در آن شهر مقدس افکند و به میرسید علی حکیم « یعنی طبیب » معرف
 گشت و احترام مخصوصی در میان مردم عراق داشت .

در چهارمین نسلی که از خاندان او بوجود آمد چهره عالم
 بزرگواری بنام سید مهدی حکیم درخشید و چیزی نگذشت که خداوند
 فرزندی به او داد که نام آنرا « محسن » گذاشت و باین ترتیب در سال
 ۱۳۰۶ هجری قمری آیه الله حکیم دیده بجهان گشود .

در سن هفت سالگی خواندن قرآن را آغاز نمود و در نه سالگی به
 تحصیل علوم اسلامی پرداخت ، استعداد سرشار و نبوغ و هوش فوق العاده
 او از آینده درخشانش خبر می داد .

دروس ابتدائی و مقدماتی اسلامی را نزد برادر بزرگش « سید
 محمود حکیم » فرا گرفت و سطوح عالی را در محضر جمعی از فضلاء
 نجف اشرف آموخت .

در سال ۱۳۲۶ در بحبوحه جوانی بحوزه درس زعیم بزرگ
 اسلام مرحوم آیه الله آخوند خراسانی راه یافت . سه سال از حوزه پر برکت
 درس آن بزرگوار استفاده نمود ، و پس از رحلت آن رجل علمی جهان
 تشیع در حوزه درس مرحوم آیه الله آقا ضیاءالدین عراقی که به پرورش
 شاگردان و تلامذه عالیقدر معروف است قدم گذارد . دو دوره اصول را
 در محضر درس آن بزرگوار دید و از حوزه درس مرحوم آیه الله نائینی
 و بعضی دیگر از بزرگان نجف نیز بهره های فراوان برد .

او از سال ۱۳۳۸ حوزه درس خارج فقه و اصول تشکیل داد ،
 و جمعی از فضلاء جوان نجف از محضرش استفاده میکردند .

در استفاده های مقامات معنوی و اخلاقی بیشتر مدیون عالم
 پرهیزگار ربانی مرحوم سید محمد سعید حبوبی است .

***

تالیفات پر ارزش او

میگویند : در سال ۱۳۳۱ هنگامی که نخستین اثر علمی خود را

بنام « میراث الزوجة » بدست استاد خود مرحوم سید محمد سعید حبیبی داد او گفت : « ما تا کنون قدر تو را نمی دانستیم اکنون می توانیم بگوئیم تو را می شناسیم » .

مرحوم حکیم از علمای پرکار بود بهمین دلیل تألیفات پرارزش متعددی از خود بیادگار گذاشت که از میان آنها کتب زیر را می توان نام برد :

۱ - مستمسک العروة الوثقی - این کتاب که در واقع شاهکار علمی آیه الله حکیم است شرحی بر کتاب عروة الوثقی مرحوم آیه الله سید کاظم یزدی است، شرحی است جامع، موجز، عمیق، خالی از حشو و زوائد، و در عین حال نسبتاً ساده و روان و در نوع خود کم نظیر .

۲ - حقایق الاصول - شرح سودمندی بر کفایة الاصول مرحوم آیه الله آخوند ملامحمد کاظم خراسانی .

۳ - دلیل المناسک - شرح استدلالی مختصری بر کتاب مناسک حج استاد بزرگوارش مرحوم علامه نائینی .

۴ - نهج الفقاهة - شرح جالبی بر کتاب مکاسب مرحوم علامه انصاری .

۵ - رساله فی ارث الزوجة من الزوج که از نخستین اثر های علمی آن فقید سعید است .

۶ - شرح کتاب النافع .

۷ - تعلیقه ای بر کتاب ریاض (از بحث اجاره تا نکاح) .

۸ - رساله مختصری در درایه .

و تألیفات و کتب دیگر

مرحوم آیه الله حکیم قلمی روان و خالی از تعقید داشت ، و بسیار خوش قریحه و با ذوق بود و دارای حسن انتخاب بود ، و بهمین دلیل از تألیفات وی مخصوصاً « مستمسک العروه » استقبال فوق العاده ای شد . آیه الله حکیم همانطور که گفتیم در برابر نظرات علمی خود و فتاوائی که مورد بحث و گفتگو بود شجاعت کم نظیری داشت و آراء خود را با صراحت تمام ابراز نمود و شاید در بعضی از مسائل راه را برای دیگران هم گشود .

فعالیت‌های سیاسی او

می‌گویند: از مرحوم آیه‌الله حکیم پرسیدند نظر حضرت تعالی در باره سیاست و دخالت علما در آن چیست؟
او با صراحت فرمود: «اگر معنی سیاست اصلاح امور مردم روی اصول صحیح عقلانی و رفاه حال و آسایش بندگان خدا باشد - کما اینکه معنی صحیح سیاست همین است - اسلام تماشا همین است و غیر از سیاست نیست، و علما غیر از این کاری ندارند...، و اگر منظور معنی دیگری باشد اسلام از آن بیگانه است!»

به‌مین دلیل هنگامیکه دولت انگلستان بقصد استعمار عراق لشکر خود را در دهانه «فاو» در خلیج فارس پیاده کرد و هواپیما های آن دولت بمب بر سر مردم بی پناه عراق می‌ریختند استاد مرحوم آیه‌الله حکیم، مرحوم سید محمد سعید حبیبی فرمان‌جهد (دفاع) صادر کرد و خود شخصاً به جبهه ناصریه قدم گذاشت.

آیه‌الله حکیم نیز در الترام استاد قدم به جبهه جنگ نهاد و شهامت و استقامت عجیبی از خود نشان داد او می‌فرمود: «در تمام مدتی که در جبهه جنگ بودم حتی یکبار هم نترسیدم».

و در هنگامی که کمونیستها رخنه فوق‌العاده‌ای در تمام دستگاه های عراق کرده بودند و محیطی پر از وحشت و رعب همه جا را فرا گرفته بود با صدور فتوای «الشیوعیة کفر والحاد»، قدرت آنانرا در هم شکست و از خطری که عراق و مقدسات مذهبی را تهدید میکرد جلوگیری نمود.

در مسافرت‌های مکرری که به‌نگام بروز حوادث ناگوار سیاسی به کاظمین و کربلا می‌فرمود موجی از تظاهرات سراسر عراق را فرا میگرفت و در چند وهله با پیروزبهای چشمگیری قرین گردید.

آثار دیگر آیه‌الله حکیم

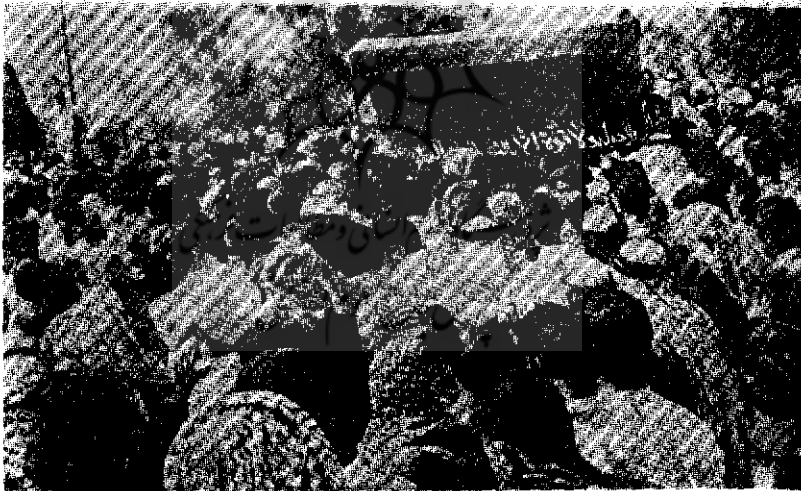
مرحوم آیه‌الله حکیم علاقه شدیدی به ساختن و تأسیس مدارس، کتابخانه‌ها مساجد، و سایر بنا های علمی و دینی داشت، کتابخانه معروف

او که بنام « مکتبۃ الامام الحکیم » در نجف اشرف است یکی از مجهز ترین و مدرتترین کتابخانه های اسلامی است ، و جالب توجه اینکه بیش از یکصد شعبه در سراسر عراق دارد .

بفرمان این پیشوای بزرگ مدارس و مساجد متعددی در نجف اشرف ، بغداد ، بصره و سایر نقاط عراق و کشور های دیگر اسلامی ساخته شد که همیشه نام آن فقید سعید را در خاطره ها جاویدان میدارد .

از مرحوم آیه الله حکیم بیت بزرگ و فرزندان برومند و لایقی باقیمانده که آنها نیز در دوران زعامت پدر بزرگوار خویش حقا از معاونت و یاری او خودداری نمی کردند .

مرحوم آیه الله حکیم برای اداره امور مرجعیت خود نظم ، و سازمان خاصی برای کار های خویش ایجاد کرده بود ، و برای هر قسمت مسئول معینی انتخاب فرموده بود ، و از افراد مطلع در اداره این تشکیلات کمک میگرفت ، و بهمین دلیل تشکیلات او با نظم خاص و آبرومندی اداره میشد .

جنازه حضرت آیت الله حکیم طی مراسم باشکوهی که در کربلا و نجف اشرف برگزار شد تشییع گردید و در جوار مرقد امیر مؤمنان علیه السلام بخاک سپرده شد .